

**BỘ QUỐC PHÒNG
TRUNG TÂM NHIỆT ĐỚI
VIỆT - NGÀ**

Số: / TTNDVN-KHKH
V/v hướng dẫn quản lý
mẫu vật sinh học

**CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM
Độc Lập – Tự Do – Hạnh Phúc**

Hà Nội, ngày tháng 02 năm 2025

Kính gửi:

- Viện Sinh thái nhiệt đới;
- Chi nhánh Phía Nam;
- Chi nhánh Ven biển.

Căn cứ Luật Đa dạng Sinh học năm 2008;

Căn cứ Nghị định 59/2017/NĐ-CP ngày 12/5/2017 của Chính phủ Quản lý tiếp cận nguồn gen và chia sẻ lợi ích từ việc sử dụng nguồn gen;

Căn cứ Nghị định thư Nagoya về tiếp cận nguồn gen và chia sẻ công bằng, hợp lý lợi ích phát sinh từ việc sử dụng nguồn gen trong khuôn khổ Công ước Đa dạng sinh học

Căn cứ Quy tắc Quốc tế về Danh pháp Động vật (The International Code of Zoological Nomenclature);

Căn cứ Quy tắc Quốc tế về Danh pháp cho tảo, nấm và thực vật (International Code of Nomenclature for algae, fungi, and plants);

Thực hiện chỉ đạo của Thủ trưởng Trung tâm về việc nâng cao hiệu quả công tác quản lý mẫu vật sinh học (mẫu vật) sau khi thu thập, Phòng Kế hoạch khoa học hướng dẫn các đơn vị thực hiện như sau:

I. GIẢI THÍCH TỪ NGŨ:

1. Lô mẫu chuẩn (type series): là các lô mẫu vật gốc được sử dụng làm cơ sở khoa học để mô tả và định danh một đơn vị phân loại (thường là loài hoặc phân loài) mới trong phân loại sinh học. Lô mẫu chuẩn bao gồm các loại sau:

a) Mẫu chuẩn chính (Holotype): là một mẫu vật đơn lẻ được chỉ định hoặc ấn định như là mẫu chuẩn mang tên của một loài hoặc phân loài hữu danh khi taxon hữu danh được xác lập. Các đặc điểm chính của Holotype:

- Là mẫu vật tham chiếu duy nhất được tác giả chỉ định trong lần mô tả đầu tiên.
- Đóng vai trò là chuẩn mực để so sánh và xác định các mẫu vật khác có thuộc cùng đơn vị phân loại hay không.

- Holotype thường được bảo quản tại các viện bảo tàng, phòng mẫu vật, hoặc các tổ chức nghiên cứu uy tín để phục vụ việc nghiên cứu lâu dài.

b) Mẫu chuẩn phụ (Paratype): là mỗi một mẫu của lô mẫu chuẩn không phải là mẫu chuẩn chính (holotype).

c) Mẫu chuẩn kế (Lectotype): là một mẫu chuẩn đồng hạng (syntype) được chọn sau này để thay thế mẫu Holotype nếu mẫu Holotype gốc bị thất lạc hoặc bị hư

hỏng. Việc chỉ định Lectotype phải tuân theo các Quy tắc Quốc tế về Danh pháp Động vật học (ICZN) hoặc Danh pháp cho tảo, nấm và thực vật (ICN).

d) Mẫu chuẩn mới (Neotype): là một mẫu vật được chỉ định để thay thế khi các mẫu chuẩn (Holotype hoặc Lectotype) đều bị thất lạc hoặc hư hỏng. Việc chỉ định Neotype đòi hỏi phải có bằng chứng rõ ràng về sự mất mát của các mẫu gốc và tuân theo các quy định của ICZN hoặc ICN.

đ) Mẫu sao chính thức (Isotype): là một hoặc nhiều mẫu vật được thu thập đồng thời, tại cùng một địa điểm và cùng thời điểm với Holotype (thường áp dụng cho thực vật và nấm). Isotype có giá trị khoa học tương đương với Holotype về mặt hình thái và di truyền, và thường được lưu giữ ở nhiều cơ sở nghiên cứu khác nhau để đảm bảo an toàn và tăng cường khả năng tiếp cận cho nghiên cứu.

2. Nhóm mẫu vật nghiên cứu, tham khảo (study specimens, reference specimens): là mẫu vật không thuộc nhóm mẫu chuẩn, được thu thập để phục vụ cho mục đích nghiên cứu khoa học, giảng dạy hoặc trưng bày nhưng không có giá trị pháp lý trong việc đặt tên và mô tả loài mới như các mẫu chuẩn.

II. QUẢN LÝ MẪU VẬT SINH HỌC

1. Đối với nhóm mẫu nghiên cứu, tham khảo:

Các đơn vị tổ chức việc lưu trữ và quản lý mẫu vật tại đơn vị mình với biện pháp bảo quản phù hợp để đảm bảo chất lượng mẫu.

2. Đối với mẫu Holotype:

a) Trong trường hợp phát hiện và công bố loài mới, tác giả công bố phải chỉ định rõ mẫu Holotype.

b) Mẫu Holotype sau khi được chỉ định bắt buộc phải lưu trữ tại một trong các bảo tàng hoặc tổ chức khoa học uy tín có chức năng lưu trữ mẫu vật tại Việt Nam. Đây là yêu cầu bắt buộc để đảm bảo tính pháp lý và giá trị khoa học lâu dài của công trình nghiên cứu¹. Việc lưu giữ này giúp:

- Đảm bảo tính xác thực: Mẫu Holotype là cơ sở đối chiếu quan trọng, giúp giảm thiểu các nhầm lẫn và mâu thuẫn trong quá trình định danh sau này.

- Tạo điều kiện cho nghiên cứu: Các nhà khoa học có thể tiếp cận và nghiên cứu trực tiếp mẫu Holotype khi cần thiết để giải quyết các vấn đề phân loại phức tạp.

c) Một số đơn vị uy tín có khả năng lưu giữ mẫu Holotype tại Việt Nam hiện nay là: Viện Sinh thái và Tài nguyên Sinh vật/Viện Hàn lâm KH&CN Việt Nam; Bảo tàng Thiên nhiên Việt Nam/Viện Hàn lâm KH&CN Việt Nam; Trung tâm Bảo tồn Sinh vật biển và Phát triển Cộng đồng; Viện Hải dương học Nha Trang; Trường Đại học Khoa học Tự nhiên/Đại học Quốc gia Hà Nội.

d) Trước khi gửi mẫu Holotype đi lưu trữ tại bảo tàng hoặc tổ chức khoa học bên ngoài Trung tâm, đơn vị chủ trì nhiệm vụ KH&CN xây dựng Tờ trình đề nghị

¹ Tại Mục 16.4, 72.10, 73.1.4 Quy tắc Quốc tế về Danh pháp Động vật học; Mục 40.1, Điều 40.7 Quy tắc Quốc tế về Danh pháp cho tảo, nấm và thực vật.

gửi mẫu vật, gửi về Trung tâm (qua Phòng Kế hoạch khoa học). Tờ trình cần nêu rõ lý do lựa chọn cơ sở lưu trữ và các thông tin liên quan đến mẫu vật (theo mẫu M1).

đ) Các loại mẫu Paratype, Lectotype, Neotype, Isotype có thể lưu trữ tại đơn vị hoặc gửi kèm theo mẫu Holotype đến các bảo tàng hoặc tổ chức khoa học uy tín có chức năng lưu trữ mẫu, tùy theo tình hình thực tế của đơn vị hoặc theo yêu cầu của tạp chí nơi đơn vị gửi bài báo công bố loài mới.

e) Trường hợp mẫu vật có nguồn gốc từ lãnh thổ Việt Nam được chuyển ra nước ngoài để phân tích và xác định là loài mới (mẫu Holotype) thì mẫu đó bắt buộc phải gửi trở lại Việt Nam và lưu giữ tại một trong các tổ chức khoa học uy tín có chức năng lưu trữ mẫu vật tại Việt Nam theo quy định.

3. Vận chuyển mẫu vật nghiên cứu ra nước ngoài:

Việc vận chuyển mẫu vật nghiên cứu ra nước ngoài thực hiện theo Quy định số 3219/QyĐ-TTNDVN ngày 30/8/2023 của Trung tâm Nhiệt đới Việt - Nga.

Đề nghị các đơn vị triển khai tổ chức thực hiện./.

Nơi nhận:

- Như trên;
- TGD, PTGĐKH (để báo cáo);
- Lưu: VT, KHKH. A07.

**TL. TỔNG GIÁM ĐỐC
TRƯỞNG PHÒNG KHKH**

Thượng tá Nguyễn Hồng Phong

TRUNG TÂM NHIỆT ĐỐI
VIỆT - NGA
ĐƠN VỊ....

CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM
Độc lập – Tự do – Hạnh phúc

Số: /TTr-.....

....., ngày tháng ... năm 20...

TỜ TRÌNH
Về việc gửi mẫu chuẩn vào

Kính gửi: Tổng Giám đốc.

Căn cứ Hướng dẫn...

Đơn vị đề nghị Tổng Giám đốc cho phép gửi mẫu vào... (bảo tàng, tổ chức khoa học có chức năng lưu trữ mẫu), cụ thể như sau:

- Tên mẫu:....
- Thuộc nhóm, loài:...
- Nguồn gốc của mẫu: được thu thập tại trong khuôn khổ đề tài, nhiệm vụ....
- Thời gian đề nghị lưu mẫu tại bảo tàng (tổ chức khoa học có chức năng lưu trữ mẫu):
- Lý do gửi mẫu: theo yêu cầu của tạp chí...

...

Kính đề nghị Tổng Giám đốc xem xét, cho ý kiến chỉ đạo./.

Nơi nhận:

- Như trên;
- P.TGĐKH (để b/c);
- Phòng KHKH;
- Lưu: VT,

THỦ TRƯỞNG ĐƠN VỊ
(Ký, đóng dấu)

Phụ lục
DANH MỤC MẪU VẬT

(Kèm theo Tờ trình số /TTr-..... ngày tháng năm 20.. của).

TT	Tên bài báo	Nhóm tác giả	Thuộc đề tài	Tên tạp chí	Tên loài	Số lượng mẫu vật (Holotype, paratype,..)	Tên bảo tàng tiếp nhận	Mô tả tình trạng mẫu